

nun yakarışdır. Çocuk, şeytanın uzvu olarak kovulacak, evcilleştirilecek ve medenileştirilecek bir ruh olarak görünmekteydi ki bu arınmadan sonra sanayi toplumuna uyumlu ve faydalı birer kişi olarak katılabilirler. Bu bakış çocuğun tamamlanmamış bir kişi, hattâ zihnindeki yanlış bilgilerin silinmesi gereken ve yerine eğitim ve doğru sosyal davranışların basılması gereken bir sayfa olarak görür.

Bu inançta çocuk yetişkin ilişkisine sessizlik, anlaşmazlık veya sessiz harp hâkimdir.

Aynı devirde *Viktorya* devrinde, romantik bir düşünce ile çocukların «*Tanrı'nın melekleri*» görüşü doğdu. Şair *Wordsworth* çocukluğu huşu, ergenliğe geçişi ise cennetten uzaklaşma olarak tanımlar.

«*Şanlı, şerefli bulutlarını sürerek  
Tanrı'dan ki evimizdir, geliyoruz,  
Cennet çocukluğumuzdadır.  
Demir parmaklıklar büyüyen oğlanı gölgeliyor.*»

Bu iki bakış açısını aynı anda benimsemek mümkün: Melek ve Şeytan. Kişinin kendi ön yargılarına bağımlı olarak bu ikilem mantığa uydurulabilir: Kızlar melek, oğlanlar şeytan veya kendi sosyal sınıfından olan çocuklar melek, daha alt seviyedekiler ise şeytan. Bu bakışın gerçek dışı oluşu hiç tartışılmadı. Çünkü *Viktorya* devri orta sınıfı çocukları ile pek ilgili değildi. Örneğin; benim büyük dedemin *Tunbridge Wells, İngiltere*'deki evi aslen kemerli bir geçit ile birleşen iki ayrı mekândı. Bir yanında ebeveynler, yetişkin çocuklar ve müstahdem otururdu. Diğer tarafta çocukları ve bakımı ile uğraşan dadıları ve hizmetçi-